

Agnieszka Łacka
Justyna Narloch

Wspólnota Kultur w Kaszubskim Liceum Ogólnokształcącym w Brusach

Uczeń, a co za tym idzie także absolwent KLO w Brusach powinien być człowiekiem aktywnym, mocno zakorzenionym w swojej Małej Ojczyźnie. Treścią zadań dydaktyczno-wychowawczych szkoły są więc tradycja i kultura, dorobek piśmiennictwa, wartości uniwersalne wynikające z przeszłości ziemi zaborzkiej.

W codziennej pracy szkoły wskazywana i budowana jest wspólnota kultur – takie elementy dorobku społeczeństw, które mogą łączyć grupy etniczne, a nawet narodowe. Działania te opierają się na współpracy z fundacjami, organizacjami pozarządowymi, a także po prostu ze szkołami – zarówno tymi działającymi na Kaszubach, w innych regionach Polski, jak też placówkami zagranicznymi. Bierzymy udział w wykładach, zjazdach promujących region, wydarzeniach kulturalnych i społecznych oraz w międzynarodowej wymianie uczniowskiej. Jako Kaszubskie Liceum Ogólnokształcące jesteśmy również inicjatorami i organizatorami tego typu spotkań, których efektem jest wymiana doświadczeń, pomysłów i nieustające poznawanie otaczającego nas świata.

Jedną z instytucji, z którą KLO nawiązało współpracę jest Fundacja na rzecz Rozwoju Społeczno-Kulturalnego i Promocji Ziemi Słupskiej, Zaborów, Borów i Gochów – „Naji Goche”. Celem fundacji jest m.in. promocja szeroko pojętego obszaru Pomorza, w tym przede wszystkim Kaszub i Pomorza Środkowego, a także Kociewia, Krajny, Zaborów i północnej części Borów Tucholskich, innych regionów Polski, a także krajów Europy (szczególnie członków UE). W ramach działań edukacyjnych KLO, uczestniczyliśmy w cyklicznych Spotkaniach na Gochach i Zaborach. V Zjazd, który odbył się w 2011 roku, poświęcony był Florianowi Ceynowie i pansławizmowi.

Uczniowie wysłuchali między innymi referatu o Florianie Ceynowie, autorstwa redaktora Sławomira Cholchy. O literaturze i wspólnocie języków słowiańskich mówił dr hab. Dušan-Vladislav Paždjerski, profesor Uniwersytetu Gdańskiego. Regionalista, falerystyk, działacz społeczny, ppłk Andrzej Szutowicz – ciekawie przedstawił historię niemieckich obozów jenieckich podczas II wojny światowej, z uwzględnieniem osadzenia w nich jeńców narodowości serbskiej. Zbigniew Talewski – redaktor naczelny dwumiesięcznika „Naji Goche” oraz prezes Fundacji na rzecz rozwoju społeczno-kulturalnego i promocji Ziemi Słupskiej, Zaborów, Borów i Gochów – „Naji Goche”, opowiadał o pansławizmie jako przyczynku do XIX-wiecznych powstań narodowych, w tym Wiosny Ludów.

Kolejnym punktem programu był wyjazd na Gochy do Sierżna, w którym urodził się niemiecki patolog Paul Albert Grawitz. Okolicznościową informację o nim przedstawił Andrzej Szutowicz. Następnie udaliśmy się do Bytowa. Program wizyty obejmował: zwiedzanie zabytkowego mostu kolejowego; spotkanie z Pawłem Wojakiem, byłym członkiem Związku Polaków w Niemczech; złożenie kwiatów na cmentarzu komunalnym w Bytowie pod pomnikiem żołnierzy rosyjskich poległych podczas I wojny światowej; zwiedzenie cerkwi pw. św. Jerzego.

Kolejną organizacją – praca, której pomagają nam rozwijać świadomość wartości kultury – jest Fundacja Between.Pomiędzy. Kluczowym komponentem działań fundacji jest edukacja, w ramach której organizowane są warsztaty, wykłady i spotkania autorskie kierowane do licealistów i ich nauczycieli. Rok pandemii spowodował, że 12. Festiwal Literatury i Teatru Between.Pomiędzy miał swoją wirtualną odsłonę. Młodzież KLO wzięła udział w webinarium prowadzonym przez Ewelinę Stefańską – przewodniczącą zespołu ds. polityki młodzieżowej Rady Naczelnej Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego, zatytułowanym „Remus, czyli opowieść kaszubska”. W programie spotkania czytamy: „Życie i przygody Remusa Aleksandra Majkowskiego wydano ponad 80 lat temu. Jednak wciąż tytułowy bohater jest silnie obecny w kaszubskiej kulturze. Samo dzieło Majkowskiego nazywane jest kaszubską epopcją i bywa porównywane do „Pana Tadeusza”. Kaszubska opowieść o Remusie jest wielowątkowa, pełna metafor i niezwykle ciekawych bohaterów. Mimo że osadzona w kaszubskim krajobrazie i społeczności,

zdaje się być niezwykle intrygująca, także dla czytelników spoza Kaszub. Realizm magiczny powieści Majkowskiego pobudzi wyobraźnię każdego, kto pozna przygody głównego bohatera, jego towarzyszy i tajemniczych postaci, które bohater spotyka na swojej drodze. Misja, wędrówka, walka dobra ze złem, przyjaźń i miłość – to tylko kilka motywów pojawiających się w *Życiu i przygodach Remusa*.” Webinarium stanowiło przyczynek do prowadzonych w szkole zajęć poświęconych spuściźnie kaszubskiej. Pokazywało związki między kulturą regionalną a kulturą narodową.

Metodą na wskazanie, że jesteśmy obywatelami Europy, a regionalizm otwiera nam możliwość uczestniczenia w życiu tej wspólnoty są wymiany uczniowskie. Jako przykład wskazać tu można współpracę z holenderską szkołą we Fryzji. W maju 2014 roku Kaszubskie Liceum Ogólnokształcące w Brusach gościło uczniów i nauczycieli z partnerskiej szkoły w Burgum. Goście przebywali w domach polskich przyjaciół, zwiedzali okolice Brus i Kościerzyny oraz Gdańsk. Razem bawili się, uczyli i wypoczywali. Formuła wizyty dała możliwość nawiązania bliskich relacji i lepszego wzajemnego poznania się nauczycieli, uczniów i ich rodzin, a także władz lokalnych. To najlepsza droga edukacji międzykulturowej. Pierwszego dnia pobytu naszych gości odbyło się integracyjne ognisko zorganizowane przez jednego z naszych nauczycieli. Kolejny dzień rozpoczął się lekcją języka kaszubskiego. Następnie odbyło się zwiedzanie zabytkowego drewnianego kościoła pod wezwaniem Podwyższenia Krzyża Świętego w Leśnie. Atrakcją tego dnia był również spływ kajakowy na trasie Kaszuba – Widno. Dzień zakończyła wizyta w skansenie artysty ludowego Józefa Chełmowskiego, zwanego „kaszubskim Leonardem da Vinci”. Barwne rzeźby pana Józefa wykonywane były w drewnie lipowym. Malował on również obrazy na płótnie i na szkle. Przy pracowni artysty mieści się Chata Kaszubska – Muzeum Regionalne. Zebrane są tu eksponaty związane z historią i kulturą materialną Ziemi Zaborskiej. Kolejny dzień to zwiedzanie skansenu we Wdzydzach Kiszewskich oraz wizyta w Szymbarku, a także spotkanie z Burmistrzem Brus. Dzień ostatni to wycieczka do Gdańska. Fryzowie, podobnie jak Kaszubi, dbają o rozwój własnej kultury, rozwijają świadomość przynależności do miejsca i zakorzenienia. Spotkanie to pokazało też, jak ważna jest dbałość o język, bo wskazuje on, skąd pochodzimy, jakie są nasze korzenie, kim jesteśmy.

W czerwcu roku 2015 uczniowie KLO pojechali z rewizytą do Fryzji, do szkoły w Burgum. Podobnie jak w czasie pobytu Holendrów w Brusach, młodzież została zakwaterowana w domach fryzyjskich rodzin, co pozwoliło na nawiązanie bliższych kontaktów i poznanie życia codziennego gospodarzy. Po zakwaterowaniu wieczorem odbyło się ognisko integracyjne

u jednej z rodzin goszczących uczniów. Młodzież zagrała wspólnie w piłkę nożną, a następnie wystąpiły dwa zespoły muzyczne: pierwszy z Burgum oraz drugi z KLO z Brus. Kolejny dzień to zwiedzanie szkoły i lekcja fryzyjskiego. Najciekawsza dla uczniów z Polski była gra w Keatsem – sport piłkarski rozgrywany przez trzyosobowe drużyny, który jest powiązany z baskijską pelotą i rozgrywany jest tylko w okolicach Brukseli w Belgii. Najbardziej emocjonującym zajęciem tego dnia był fierljeppen, czyli skok w dal z tyczką nad fosą. Uczniowie zwiedzili również muzeum chodaków, a w czasie wycieczki rowerowej – fryzyjski park narodowy. Po powrocie młodzież podkreślała, że Fryzowie okazali się bardzo otwarci i gościnni. Dostrzegli również, że podobnie jak na Kaszubach, we Fryzji dziadkowie posługiwali się tylko fryzyjskim, czyli językiem regionalnym, a rodzice najczęściej są dwujęzyczni. Uczniowie we Fryzji uczą się dodatkowego przedmiotu – języka fryzyjskiego, podobnie jak uczniowie KLO – kaszubskiego.

Obecnie w KLO również prowadzone są projekty edukacyjne skierowane na zagadnienia wielokulturowości. Przykładem może być projekt „Online exchange – Brescia & Brusy”. W I semestrze uczniowie wzięli udział w wymianie korespondencji online z uczniami Istituto Tecnico Tecnologico Baracca we Włoszech. W swoich wiadomościach poruszyli tematy dotyczące miejscowości, regionu, lokalnej tradycji oraz tego, jak radzili i radzą sobie podczas pandemii. Doświadczenie to było okazją nie tylko do komunikowania się w drugim języku, ale również możliwością poznania innego kraju oraz jego tradycji. Efektem współpracy jest zbiór artykułów w języku angielskim uczniów z Włoch oraz naszego liceum. Zbiór ten został opublikowany na stronie internetowej Zespołu Szkół w Brusach (<https://zsbrusy.pl>).

Nasza szkoła prowadzi też inne działania, których celem jest wymiana doświadczeń, doskonalenie umiejętności językowych, poznawanie i docenianie różnorodności kulturowej świata. Realizowane są projekty w ramach programu Erasmus+ – edycja 2020/21 – „Water is not only water. Water is our future”. Program zakłada współpracę i wymianę międzynarodową uczniów KLO oraz uczniów partnerskich szkół licealnych ze Słowacji, Włoch, Portugalii i Turcji.

Działania te obejmują zarówno społeczność Kaszubskiego Liceum Ogólnokształcącego, jak też – wchodzącą w skład Zespołu – Szkołę Branżową I stopnia im. Kazimierza Sikorskiego. W projekcie bierze udział 12 uczniów w zawodach fryzjer i kucharz. W ramach programu Erasmus+ odbyły się dwutygodniowe zagraniczne praktyki zawodowe w hiszpańskiej Maladze. Uzyskano również akredytację Erasmus+ na lata 2021-2027, co daje gwarancję corocznego udziału w zagranicznych praktykach dla uczniów uczących się

różnych zawodów. W latach poprzednich uczniowie również mieli możliwość odbycia praktyk w Budapeszcie i Maladze.

Kaszubskie Liceum Ogólnokształcące za swoją działalność na rzecz rozwoju kultury kaszubskiej zostało docenione przez instytucje związane z regionem. Jedną z przyznanych nam nagród jest wyróżnienie Wielkie Bazuny – za 20 lat efektywnej działalności edukacyjno-wychowawczej. Bazuna jest wyrazem uznania za działalność na rzecz utrwalania historii, tradycji i kultury kaszubsko-pomorskiej, zwłaszcza na terenie Zaborów i Gochów. Nagroda jest przyznawana za zaangażowane postawy obywatelskie i działalność na rzecz rozwoju lokalnego środowiska i wychowania młodzieży. Bazuny przyznaje Fundacja „Naji Gòchè”. Należy wspomnieć również o niezwykle prestiżowym odznaczeniu, jakim jest Medal Stolema, który od 1967 roku przyznawany jest przez Klub Studencki Pomora-

nia. Jak podkreślono w uzasadnieniu przyznania nagrody, Kaszubskie Liceum Ogólnokształcące w Brusach było jedną z pierwszych placówek, w których wprowadzono naukę języka kaszubskiego. Miało to miejsce w 1991 r. Od 30 lat mury KLO opuściło wielu absolwentów, którzy dzisiaj działają na rzecz krzewienia kultury Kaszub.

Agnieszka Łacka

Od 1994 roku pracuje w Kaszubskim Liceum Ogólnokształcącym w Brusach nauczając języka polskiego i wiedzy o kulturze.

Justyna Narloch

Od powstania Kaszubskiego Liceum Ogólnokształcącego w Brusach w roku 1991 pracuje jako nauczycielka języka polskiego. Jest również bibliotekarzem w Zespole Szkół w Brusach.

Anna Wołczuk

By czas nie zaćmił i niepamięć ŻOŁNIERZE ARMII KRAJOWEJ – NAUCZYCIELE OBYWATELSKOŚCI

**Szkoła Podstawowa nr 8
im. Żołnierzy Armii Krajowej
w Słupsku**

Jednym z zadań współczesnej szkoły jest przygotowanie ucznia do dojrzałego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu publicznym. Jest to zadanie trudne. Łatwiej przecież skupić się na karierze i własnym rozwoju niż dodatkowo poświęcać czas na sprawy, za które nikt nam nie zapłaci, a nawet skrytykuje. Jak się do tego zabrać? Od czego zacząć? Myślę, że należy wrócić do korzeni. Punktem wyjścia powinien być szacunek do tradycji i historii. Z przeszłości należy czerpać wzorce zachowania i postawy godne naśladowania. Patron każdej szkoły jest postacią, która jako pierwsza zasługuje na uwagę. W Szkole Podstawowej nr 8 w Słupsku są nim Żołnierze Armii Krajowej. Ta ogromna grupa osób zdała swój egzamin dojrzałości z zaangażowania w sprawy publiczne, znacząc go własną krwią i poświęceniem życia. Co więcej akowcy, którzy przeżyli koszmar II wojny światowej, nie zaprzestali swojej działalności, ale do końca życia dają świadectwo zaan-

gażowania, zainteresowania i troski o sprawy wspólne dla całego społeczeństwa.

Poniżej przedstawiam propozycje, jak współcześnie wykorzystać postać patrona szkoły w edukacji obywatelskiej na przykładzie Szkoły Podstawowej nr 8 im. Żołnierzy Armii Krajowej w Słupsku.

Wspólne śpiewanie

Festiwal Pieśni Patriotycznej to coroczny koncert w SP 8, podczas którego klasy 0-8 śpiewają jedną z przygotowanych pieśni wojskowych. Kilka miesięcy wcześniej przedstawiciel uczniów losuje tytuł piosenki, po czym następują długie przygotowania i próby. Dzieci nie tylko uczą się słów utworu, ale także, pod opieką wychowawcy, układają choreografię, przygotowują kostiumy i rekwizyty, niektórzy akompaniują kolegom na instrumentach muzycznych. 14 lutego zaś, w rocznicę przekształcenia Związku Walki Zbrojnej w Armię Krajową, społeczność szkolna obchodzi święto swojego patrona. To właśnie tego dnia odbywa się festiwal. Na szkolnych korytarzach można zobaczyć uczniów ubranych w stroje galowe, żołnierskie, partyzanckie. W czasie koncertu prym wiodą utwory z czasów II wojny światowej, np. „Pałacyk Michła”,